Ա.Զ.Գ.Ա.Ս.Է.Ր

Հրատարակի յամէն Շա-
բաթ օր՝ ի տպարանի Տէր Յովհաննու
Տարեկան Կ. Ռուփի 24'
կամ կէս տարւոյ Ռուփի 500:

ՈՒՍՈՒՄՆ ԱՌՆԷ ԶՄԱՐԴ ԱՐԺԱՆԻ

Ընծայի ազգային հրա-
տարակութիւնք ձրի ար-
դեան:
Աւանդքն օտար ազգա-
մանց 2 ամսոյ առաջին:

ԼՐԱԳԻՐ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԵԱՑ

ՀԱՏ. Դ. Թիւ 96. ԿԱԼԿԱԹԱ 1847 Յունիս 12.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՔ

ԿԱԼԿԱԹԱ

—ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.—Որպէս այլ ամենայն առաքինութեանց, նոյնպէս և ազատ գործողութեան գլխաւորն միայն անուն միայ, և ոչ իսկութիւն: Եթէ դէպ լինի մեզ գնալ կառակ անանուն, որ զուարճանի ի ձեռին ծառայից անկատար զթշնամի և բռնակալ հարկանել, ոչ հարկեմք ազատ գործոց անուանել զնա: Թէպէտև այս ամենեքին ոչ ունի, զի աշխատել կարիցէ: Որքան զինուոր, ոչ խնանոյ թէ զինչ խօսի կամ զինչ առնէ, բայց և այնպէս ազատօրէն ոչ գործէ, այլ ընդդէմ հակառակ զօրութեամբ ազգային առնելոյ: Իւրաքանչիւր որ ունի զիւր կամս՝ զիւր խօսս՝ զիւր սոսն՝ զիւր մտաւոր կամ մարմնաւոր զօրութիւնս, և իշխան է ի կեր առնուլ զնոսա ազատօրէն՝ որպէս և կամի, Բայց այն ազատօրէն կիր արկանելն եթէ իցէ առանց սահմանի մարդկային կատարելութեան, խելագարութիւն է՝ և ոչ ազատութիւն: Զոր օրինակ, եթէ ոք ՚ի քաղաքի՝ զկառքի խաղաղութեանս—՚ի նմանոյ ուրախութեան՝ զնոյն հանդոյն լոյս, կամ՛ի հուր բորբոքեսցէ՝ ծախս հարկանել և զարկն՝ զինչ զնա ամենայնիւ անսատ անդ, եթէ ոչ խելագար յառաջին աստիճանի յիմարութեան: Աւելի լաւ էր ունել, և լաւ կամք առնել և գործելն՝ ոչ է ազատ գործողութիւն:

Ամենայն մարդկային գործողութիւնք պարագայս ունին, և այն պատճառք են՝ որք արտաքսցուցանեն կամ զառաջադրեալն զգործն: Որ կամի ազատ գործել, ազատ մտօք ընտրեսցէ նախ՝ զպայմանս գործոյն, զի եթէ գործն ազատ է ՚ի հետազայ և արգար բանականաց, ապա և գործողն խրատեալ ազատ գործող անուանի:

Զոր օրինակ եթէ Ա. կամի զիւրն մի.—Իսկ յետ ՚ի մերոյ գոյ լուծելն հարցանել զոր, ընտրէր, զինչ, և առ ինչ փոխանակ, և այլն: Եթէ պատասխանեն լինի, թէ ՚ի մերոյ գնալոյն՝ որ առն առն դեռալուծ մարդկի

հեղձուցանէր ․ թէ՛ զի համարարածք 'ի վտանգից փրկեցին ․ թէ՛ իւրով օրգ․ար և զաւս վստահով ․— 'ի փառս Աստուծոյ և 'ի սէր ազգի մարդկան բովանդակեալ ․ բարի եղև գործն, և գործօղն՝ օրհնեալ ․

Բայց եթէ սրտմտեսցես ․ թէ կատարեալ 'եա զհամբերն իւր յանձին 'ի տ-'եսարանի ուրեք ․— ընդ խորհուրդ և եթ,— յանձնեալ զանձուց․ -բովանդակեալ միայն 'ի նմանի ձայր անբաւորաց ․ յայնժամ՝ յինքն գործն անբանական ․ և գործօղն՝ խելագար ․ Համանէկ ․

—◆—

'Ի Համդէսի Հարանեաց Պարոն Յովհաննէսի Խաչիկեան Միքայէլեանց՝ ընդ Օրիորդ Աննա Մարիաց Մարտիրոսեան ․ որ զեղջի Թուղթեկից ցուցակարար զուարթացուցեալ՝ էր աստուածապահ և ողջունէր յարդար Տեառն Մարտիրոսի Պաւլոսեր․ Յովհաննէսին Եկեղեցւոյ Սրբոյ միոյ՝ առ դրդի յամառութիւն ներկայացեալ ․ " Եղջ Հայոց եկէք ․ ասաց ․ Իշխանք ․ Եկեղեցի սուրբ՝ մայր ազգիս Հայոց ․ ժամերգութիւնք մեր և քարոզք միանգամայն Հայերէն ․ Բայց զպարտիս պարտաւորեմք այլազգաբար կատարմանել ձեզ պաշտօնան Եկեղեցւոյ Սրբոյ ․ 'ի պատճառս Հայոցն չիմանալոյ զեր բանս մայրենի լեզու ․ Այս պարտականութիւն ձեր է ծնողք ․ որ մեծ զձեզ առաջի Աստուծոյ և մարդկան՝ ուսուցանել որդւոց ձերոց զբարբառն ստացուածական ․ որով միայն հնար է ձեզ ծանօթել զհաւատ ձեր ․ և յարմար տեղ ամ զտանել Եկեղեցւոյ և ազգի ․ զի յոյժ կաշկանդի առ յինել կարեւոր բան է ․ և անփոփոխ Եկեղեցւոյ տնկամ նմանանել՝ հնարին իմ․ ոչ․ Օ այս ասացեալ ․ ապա օգտուեր բե- հանդէս հարանեացն կատարել կեկին բարբառովք ․

Յետ աւարտման կարգի պսակին երբև եւ պսակողիր քահանայն ․ մի ամն 'ի մերազանց՝ որ համարձակութիւն յարգանաց ամէր առ նա, մատեաւ ․ և առ խնդիր մրտին համբուրեաց զլաթունն՝ և զաջ նորա,

Աշխատասոր իմն էր 'ի համդէսին կանանց․ կարմիր հարանեացն ․ որ դեղեցիկ էր աւարտեալ ․

Խորհրդական կանանց․ կարմիր կապեւլոյն 'ի կուրծ նորապսակ փեսային ․ գեղեցիկ բացատրեն քեզ երգք և շարականք ուրախագին համդէսին ․

☞ Աղօթից ամբողջութիւն կայ 'ի մէջ ազգիս Հայոց ․—'Ի Տփղիս քաղաքի բոլոր 'ի կանանց․ կարմրոյն և պսակ կամ՝ թագ կապին ի գլուխ հարսնացփեսային ․ այն պսակ կամ՝ թագ պահի յեկեղեցւոյն ․ և ի վերայ հարկին հանիւք խնդութեան ․ և առաջ յետոյ զանձ յեկեղեցին ․ Այս միգ թուի կարևորս և օգտակար՝ թէ Եկեղեցւոյն և թէ պսակաւոր որդւոց նորա ․ քան զիեր այժմեան սովորութիւն ․

—ՀԱՅՔ ԵՒ ՀՐԵԱՅՔ —Իշխան Հրէից ազգաւ Մոնտեփիորէ բնակիչ Լոնդոնաքաղաքի մեծագին հարստութիւն ․ և յաւուր երկրորդում հրաւիրեաց դրեթէ զամենայն զՊարոնայս և զՏիկնայս Ազգի մերոյ 'ի համդէս կոչուածն 'ի ամենապատիւ ․ Եթէ յամենայն բանի այսպէս համաձայնէին Հայք և Հրէայք ․ աշխարհս դրախտ լինէր ․ և մարդիկ հրեշտակք ․

—◆—

—Արդեօք Հրատարակութ "Ազդարարի" բանասիրութեան մերոյս․ Արեգակնակ ․

— Մեծ ազգասիրութիւն համարի, եթէ համաձայնեսցին քաղաքք 'ի մերձաւորս Փարիզու խնդրել մատուցանել Տէրութեան վասն հարթութեան և մաքրութեան փողոցի Հայոց՝ գանձս ի պատիւ Սօրմէրս Էջեզիցայ Աւրուգի ... եղանակ սարսոյն սկսանի, և շրջագայաւ Էջեզեցւոյն այնքան օգնանաց, մինչ յաւէտ ազատ առնել պէտս ժամանակին։

— Նաւն ՖՐԱՆՍՈՒԱ ԿՈՐՍԻԿԱ յետ թողլոյ զխետաղերաւն Պանդերայ 'ի Սագրբ և խաղալոյ 'ի ծով, զատ 'ի հրդեհոյ այրեցաւ, և ոչ ոք 'ի նաւաստեացն ձեռն ասյր շինցանել. — Եղայց նաւապետն և նաւուղիղն, հանդերձ միւս սարքիւ պաշտօնատարօքն զաւն գործեցին և փրկեցին զնաւն 'ի համակործան վտանգէ այրմանն. Իշխանն՝ գովեր, որ վերջապատուելի եղեւ թէ ինչ ընդ խառնակեալս և ընդ մայրեկու նաւուն հրեական՝ կանաւ սնոյրնեալք էին առ 'ի կործանման նորա։

Նախամեծար առնել նաւաստւոյն պարգեւ տալ է, եթէ նաւն վտանգի հանդիպի. և չիք օրէնք որ պարտաւորիցէ զնա 'ի փախարինութիւն նոցա՝ զրամօք կամ ծառայութեամբ. Բայց ոնչ պարգեւք. թէ նաւքին իսկ նաւաստիք այնպէս արարեալ էին, առ 'ի զանձել տնծանց պէտոցեռ անձրատութեան. Հաւատալի է կարծեաց քննել, ոչ միայն վասն վերապատուելի նաւթոց ընդ խառնակեալս նաւուն հրեական, այլ և յանխառութիւն նոցա առ 'ի ընդդէմ վտանգին գործել։

Այս է՛ միւս աղօթայն է բանին թէ ազատութիւն ալխոց վտանգաւոր է, քան թէ օգտակար. Ընդ այդ զօրենսդ երկիրս՝ քաղաքին այնուպէսի գործածական պատուհասին, և զանձանց և զինկեալ տարապարս կըրաւոր նիւթեն, որ և ատաարաց թեամբ մանաւանդ՝ քան թէ գիտուն 'ննդութեամբ։

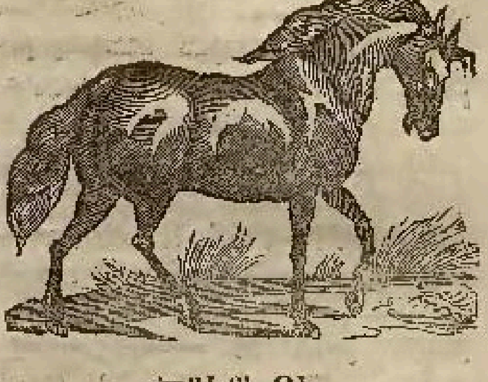

ՃԵՒԵՐԻ ՁԻ

— Պարոն Կարապետ Թ. Շափրաղ Տնտես և Պօղոս Մարդասիրական Ընկերութեան վաճառէ զձի իւր, 200 Կ, Սուրբ... Կամեցողն դիմեսցէ առ նա։

— ԼԵՀՕՆ. Ամենայն ինչ համբերութ էր 'ի Լահօռ, և ոչ ինչ նոր լսելի եղնէր զխռովութենէն առ Հայդարաբադեան Լարէնս։

— ՍԻՆԴ. Ջան Մուշք բժիշկ իննէտոք եղկրակին հեմաստոյն՝ հրամայեցաւ դնալ հասանել 25 երկոքզնդին, որ չուէր 'ի Խիարքս, և պարման տանել նոցա. բայց սրտա բան բժիշկ զօրացն փարբերան եղեալ էր, յանկարծ մեռաւ որ ունէր 'ի միջ զօրուն։

— 31 Երորդ զունդն չուելով 'ի Մայլաստանոչ կարող տղաս կալ 'ի փարբերանէ. Օ սրդեր 25 'ի նոցանէ զեռ կան, և հոլահոր ձգի՝ ամի միոյն վասն անուրեաց. անուանեցեալք այնքան ցաւքս արկանէն առ միմեանս. մինչ հոլահոր պէտս ոչ առնել։

—Բրիտանիոյ Լրագիր Մօսրնազյ ասէ. թէ երկրակածաց տեղւոյն մեծ ժողով գումարեցաւ յաղագս քաղաքակրթութեան Լաուշնարգացի Անգղիոյ՝ ընդդէմ մուծանելոյ զԱլուրս Գերման 'ի դպրոցս Տէրութեան՝ առ 'ի զառաջախաղահութիւն մանկանց ենբեանց.

Նեփելեան:

ԲՈՒՄԲԱՅԻ

Այն Թեկնածածեմն Ուսգոյ, որ ուբացաւ զծառայս նախահարց իւրոց, եընկղմաւ կամակոր մտօք զհրանս Պարսիկն՝ իբրև 18 ամսօք յառաջ, թողեալ զՊաշտօն եկեալ է 'ի Բոմբայի, ամուսնանալ՝ որպէս լսի ընդ Մահմետական Մոլլայ ուրումն.

Պատմեն ուրացութեան կնոջ այսորիկ՝ լեալ էր խառնումն ամուսնութեան ընդ Մահմետական Մունշւոյ ուրումն, որ յետ զամիսս բազումս պահելոյ 'ի տան իւրում, իբրև եգիտ զնա թերակատար 'ի դենին, ըստ որում՝ ոչինչ չարգելութիւն բարեկամաց եղանէր. գինի և զարեջուր ըմպէր, և կերակուր ըստ Անգղիացւոց ունէր. զոր ոչ կարէր հոգալ Մունշին որական. եհեք զնա մինչ 'ի այլաո. յորժէ պարտաւորեցաւ այրմանցն դիբաց 'ի զրուցս մարդկան չեղելոյ և հաց արասանելոյ ուսեալ՝ մինչև Մոլլլի անմ՝ որ դարդ 'ի Պունայէ 'ի Բոմբայի առ զնա ընդ իւր. և ասի թէ ամենայն եւս է զնա 'ի կնութիւն իւր.

Ցեւէտրոք Մայիս 19.

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Լսի թէ ոչ և մասն մի զօրաց ժողովելոց 'ի Թեհրան յաղագս արձակմանն Խորասանայ՝ յառաջ խաղաց անդանօր. վասն զի Ասաֆուդովլա, կուսակալ նահանգին յեղակարծումս, առանց հրամանի թագաւորին և ամենակալութեան իւրոյ յանդգնեալ եղև՝ Նորին Արքայականի Մեծութեան 'ի Թեհրան. այլ արհամարհանօք ընկալեալ՝ հրամայեցաւ թողուլ իւրոյն զմայրաքաղաքն Պարսից, և չուել գնալ ուխտաւոր 'ի Քում.

Եթէ սակին փրկեսցի ուշիմարհն ի տարապայման պատերազմաց և յաւերութեանց, ուրեմն մեծ բարեբաղդութիւն համարի ընակչաց երկրա Ասաֆուդովլայ.

Մինչ եւս դիր ասէ, թէ զամծարան Օքուէնեայն չէտրեալ առ զմիտս ռուսիոյն՝ զօրք պնդաթեալ ցրուեցան յերկրաքաղաքս 'ի տունս իւրեանց. Բայց այս ասութիւն անստուգի լինի երևի մեզ.

ՆՈՐ ԲԱՆ

—Ողիստակամօրտս տանն մի կարմաւորեցաւ 'ի Լիոն քաղաքի վասն մարդոյ. Եւ յորժամ քննեալ՝ տեսաւ զի կինէր, որ այն զի ժօրտս ունէր, զգեցաւ զառարաշ առնացի, և 'ի քառասուն ամաց հետէ մարդոյ ապրէր.

ԲԵՌԼԻՆ 22 Ապրիլ 1847.

Հետագայ կանոնք մերտաքերեալ կառաց 'ի վաղնջուց սահմանեալք ի Տէրութենէն՝ կայլին երևին 'ի լրագրեոյն Բաղաքին որ գուցէ զբօսակիռութիւնին Հայ ընթերցողաց թէ չասացեն և զմտօ ինչ զմանտաւորութենէ Տէրութեան սրամիկ վասն կանոնադրութեան.

"Կառք վարձու. թէ ունիցին զերկու սեղան՝ նստելոյ կարեն տանել ըն-չորս անձինս և զմի ուղեկից, թէ հաճեսցին, այլ թէ յաւել քան զայս թիւ՝ տուժեսցեն զ25 ռուբլիս։ Մի՛ բարձցին մեծերք ընդ մարդոյ 'ի կառս 'ի վեր քան զ50 Փօնդակշիռ՝ որք և չելցեն մեծամարմին իրք, զոր օրինակ արկղ կամ սնտուկ։

Որ զայսու անցանիցէ տուժելոց է 'ի յիսնէ ցհարիւր ռուբլիս, Կառավարքն զգեցցին զմաքուր հանդերձ՝ եթէ ոչ՝ տուժեսցին։ Երիվարք կառաց առհասարակ թէ իցեն 'ի վարձու և թէ արտ՝ պարտին լինել առողջ. թէ ոչ 'ի նոսա անասնոց՝ Տէրն տուժեսցէ Տէրութեան։

Զգուշասցին վարիչք անձնոց կառաց մեծաց և փոքրկանց. երբև կամեցին դառնալ յանկիւն իմիք փողոցի՝ յառաջագոյն ինչ ազդել ձայնիւ զմարդիկ իւրեանց։ Նոյնպէս և երբ 'ի յետուստ զոք անցանել զնախընթաց կառօք՝ եթէ չունիցին զայն նախազգուշութիւն ընկերքն, և կառքն յերկուց կողմանց զմիմեանց հարկանել ծագեսցի վնաս ինչ անձին՝ կամ ստացուածոյ օրինաց սպառնալեօք պատուհաս լիցի վնասուն, կամ պատժապարտ՝ համարեալ տուգանօք։ 'Ի հրապարակի՝ մի՛ 'ի միջին կանգնեսցին կառք, այլ 'ի կողմանս. զի մի՛ խափան եղիցին անցանողաց, և զուշել միասնակար. որով տուժելոց են։ 'Ի մեծն մի՛ գնասցեն կառք 'ի պողոտայս թարց լուսոյ ճրագի. և եթէ գտցին այնպէս զառաջանս հատուսցեն 25 ռուբլի։"

Արդարև թուի թէ ոչ մի Տէրութիւն 'ի Հնդկաց այնչափ նախախնամ և հեռատես է՝ որպէս Հօլանդացւոցն 'ի հնարել և հաստատել զմիաբանական կարգ և կանոնս յաղագս խնամածութեան կառավարելոյ զիւր արդարանալ և զնոցին կարգուածս Եւրոպիոյ։

—Նման ժողովուրդս առն անիծեալ՝ որ զտունն և զմանկունս իւր մնասէ անձնոյն հոգածութեամբ և խնամօք՝ կառավարէ և ոչ զգաստութեան և ժողովուրդս իւր խնամակալութեամբ և հանճարով։ Բայց և այնպէս՝ թէ 'ի հնագոյն թուականաց, և թէ 'ի կուսակալ եկեղեցաց հաւասարութեամբ կենցաղ առն անիծեալ միայն. զի հաղիւ տաժանելի կամ կառավարէ ինչ առ վախճան՝ այդ չիցէ նախ քան զհանդէս դորձոց զայդպիսին, թէպէտև հաստատեալ օգտակար երևեցաք իւր գործիւ։

—Նոր 'ի Միջնւոյ համեալ՝ ըն-թացիւ ընդ ցորենոյ, այլոց, զհանդերձանօք և այլ պէտսիւք համեմատ մանց՝ և զենեալ աշխարհին. որ վաճառի չորս հազար մի ռուբլի։ Տեսանելի է՝ զոր 'ի Չ ուղայ անուանեալ "Դրախտ"։ Հոտ և համ բազմականնին անայր և ամբողջ։ Մեք "Հայ Բիւզանդացւոց" կարի ախորժանօք ճաշակեցաք զայդ պտուղ յանկարծ՝ որ զհայրենիս մեր սաճէ յաւէլ. Ուղղամտութեամբ Պօլսի հօղնայն, որ 'ի մեր համ դոյն աշխարհ խնդրոյ, ռամիկ լրում այսօր կարօտութիւն մեր զծննդոց։

Բանասիրական

ԿԵՆԴԱՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀՌՈՄԷԱԿ ԿԱՊԻԿ

Զօրի Զուլ, ֆիլոսոփայութիւն, Դոցի և ուրիշ նոցա։

Զանազանութիւն բաղդամէլ 'ի մէջ կապկաց, և չափ սոցա ասպարէսի յառ-թեւատան մասնաւորաց, ցեղոց, տո-նակաւս 'ի բարձրութեան, Բնութ այսր անասնի կարծ է և առաւօտ, առանձն երկայն, և ունի զերկայն մո-րուս և բազմանշել կողմնակալ ղէկոյ

կանաչամանուշակագոյն ։ Հասարակ գոյն սորա է խոր կապոյտ ․ մանիշ պղտորագոյն ․ և երեւելի է վասն սնդստարութեան, ճարտարութեան, և բընաւորութեան ՚ի ջուրս ։ Այս տեսակ կարկին բազմանայ ՚ի ծովաւոր կղզեայս արեւադարձի, և տեսն ունի զանազանելի իշխանութեան ՚ի վերայ սահմանացն ուր բնակի ․ ոչ մազ և ոչ ատամն վնասէ դոկրութեան սորա ։ Գտանի է սա Ասիոյ և Ափրիկէ ․ Եւ բազում կարկիք Ամերիկեան Ամերիկոյ ․ տարբերեալ ասկայ ինչ յայսցանէ հանդամանաց ։

[illegible] ։ Այս է մի ՚ի գեղեցկագոյն սեռամարան կարկինենդանեաց ։ Մարմին սորա է մայն երկտասան մասնաչափ ՚ի բարձրութեան, սաւան երկայն և սատարին կամ թաւ, և զոլգեալ անի փափուկ օգիւք ՚ի սեւս և յանճկուն գոյն ։ Գտանի է սա Բրազիլիոյ, և արածէ ՚ի վերայ պտղոց և ծաղկանց ։

[illegible] ։ Բարձրութիւն սորա կենդանեաց յորժամ կանգնի է յերից չհինգ մասնաչափ ։ Փետուրք են աչքն սորա, պայծառ և մեծ երերաց ։ Ծնօտք են անմազ, սուսեցեալ, սկըսեալ և խոր կապտագոյն ։ Հասարակ գոյն սորա է թուխ կանաչամանդ զօրութիւն սորա սաստիկ յոյժ, և բնաւորութիւն անասնական և վայրենի ։ Սնանի սա զմին խոճանիրելով, այլ կեայ ՚ի բնին լեռնական ճարակելով ՚ի վերայ պտղոց և ընկուզեաց ։ Գտանի է սա մասին ինչ Ափրիկոյ և Ասիոյ ։

[illegible] ։ Այս սա կարկին է երեք կամ չորս մասնաչափ ՚ի բարձրութեան, և ունի զրոցաւոր այտեանս երկայն որ կարէ շօշափել զերկիր ։ Հեր մարմնոյ սորա է թանձր սաստիկ ․ բնաւորութիւն քաղցր և հեզ և կեայ ՚ի վերայ պտղոց, տերեւոց և կեղեւոց ծառոց ։

[illegible] ․ որ հասարակաբար կոչի Օրանգուտանկ ․ [illegible] ․ Գոյն ․ Բնաւորութիւն և տեղիք ․

Կենդանիս այս է մեծագոյն քան զամենայն կարկինս, և տանի երբեմն լինել երեք կամ հինգ մասնաչափ ՚ի բարձրութեան ․ նման է սա մարդկայնոյն կերպարանաց՝ այնպիսի ինչ համեմատութեամբ, մինչև ՚ի վերջոյ կոչիլ Վայրենի Մարդ անտառի ։ Ունի զասփարակ ճակատ, թեւքեալ ծնօտս, և զեզակ հաւասարաձեւ ։ Կոյնակս աչքն են կարի մեծ խրերոց, և ունչ և բերանն հեռի ՚ի միմեանց ։ Կուրծ, ձեռք և ներբան ոտիցն են անմազ, և հերն զգեւոյ և կղակի երկայն է քան զայլոց մասանց մարմնոյն ։ Օտքն է սա ՚ի սաստիկ որպէս զայլ անդամոյն աջգըս կարկինց ։ Գոյն սորա հասարակօրէն թուխ է, թէ և երբեմն սեւ ։ Ի վայրի կացութեան իւրեանց կենդանիքս այսոքիկ բնակին յանտառս, կերան պտղովք և ընկուզովք ․ և յորժամ պատահարք մերձենան յախուռն զերասյ ուտեն զձըկունս և զխեցգետինս ։ Եզոսլ են յոյժ, զօրաւոր և քաջասիրտ և կարեն պատուել զհզօր այր ․ Նմանապէս կարի երագաշարժ են և ոչ կարեն մարդիկ գերել զսոսա կենդանիս ։ Ըստ բնին քայլեն կանգնած և ՚ի կեր երկանն նման ․ [illegible] ․ Նոցին սովոր ՚ի վերայ ծառոց՝ յորոց միջի կառուցանեն հովանիս վասն անձրեւաց ։ Գտանին սոքա Ափրիկէ, Ասիա և ՚ի Մադագասկար ։ Կարեն հալածել զփիղն հատոր մի փայտիւ ՚ի ձեռին իւրեանց կամ լոկ կռփիւք ։ Եւրե-

մէն ծղեն զճարքինս 'ի վերայ սյնոցին որք նոցին գնոսս, և եթէ խափշին ոմն (առ ֆէի) զժբաղդութեամբ պատահի նոցա յանտառ, հաստաբանօրէն բաղխեն զնա և սպանանեն. Ցերեկն դըժնաւն դըզեսոս, նոքին յանկոյնի, զնեն զգլուխ խուբանց 'ի վերայ բաղձի և արկանեն զլեբարկուն 'ի վերայ անձանց, խուբանց զի պաշտպանեցեն զանձինս 'ի ցրտոյ։ Այսոք կամ ընթացքն պարկէշտ, շարժումն կանանեալ, բնաւորութիւնն ազնիւ և զանազան յոյժ յայլ կապկաց։ Ընտանի ասենին զնոսա խուբանց ընկերել մարդկան որք դան յայցելութիւն խուբանց, և քայլեն պարկեշտութեամբ 'ի միասին ընդ նոսա որպէս թէ կարգեալ էին 'ի պաշտօն բարեկամութեան։ Բազումն սոքա 'ի սեղան, բանան զանձեռոցիկն, որքեն զըլթանս խուբանց, 'ի կեր արկանեն դըդգալ և դպատառաքաղն վասն ասնելոյ զկերակուր 'ի բերանս խուբանց։ Հեղուն զջքին կամ գոյլ լմնելին 'ի բաժակն և հաւուրեն բաժանակաւոց որք ըմպեն ընդ խուբանս 'ի միասին։ Ջրոժամ հրաւիրեն լմպել զինէ, բերեն զինս և զշիշակն, գնեն 'ի վերայ սեղանոյ, արկանեն զբաժակ։ Հեղուն զգինին և հրամայեն սառուցանել նախ քան զըմպել ի խուբանց։

Թարգմանութիւն

ՆԵՐՍԵՍԻ ՆՍԱՑԵԱՑ ՄԱՆՈՒԿ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ՆՇԽԱՐ

ԲԺՇԿԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ի Գրոց Մխիթարայ Բժշկի քաղեմք զհետագայ հրաշալիս բնութեան։

ԵՐՓԵՆԸ

Խոտ մի կայ Եգիպտոս ամէն գաւառին, որ 'ի թութեանցն և 'ի ձաւաղաց, այսինքն կախաղաղաց երկիւղ լինի՝ զնա հանէ, և առ իւր պահէ։ չկարէ ոք ինչ առնել նմա։ Խոտին նշանն այս է, ինքն երկայն է և բարձր. և ծաղիկն բոլոր, և քան զամենայն ծաղիկ յոյժ պատուական և կարմիր։ Դու լեղին լինի, ուր մարդարիտն լինի, անդէն սուրբ է որպէս զձիւն։ անդեն նման է նռան հատի։ Մինչև հանես տաս թէ պեղել վասն այս խոտա կու հանեմ. յորժամ հանես՝ գիտես զործէ։

ԹՈՒՓ ԼԵԱՄՆԻ

Բայց բոյս մի այլ կայ՝ զոր ասենին գուլբըշ զամօք անուանեն, որ թարգմանունի թուփլուսին. նոյնպէս հրաշալի և զարմանալի գործ ունի բստ իմաստունոց վկայութեան. և իւր նշանն այս է, որ 'ի ջրի մօտ բուսանի, և 'ի յայն տեղին որ հանապազ գէջ լինի. Իւր ունի արմատ մի, և արձակէ բազում մի անձուկ. և բարձրանայ թիզս երկուս և հաստութիւն իւրին չափ է, և տերեն 'ի լման՝ կարմիր, յորէ որպէս գունով, և 'ի վերայ գլխոյն գեղեցկայն ծաղիկ. իւր տերևներն զհետ լունի ընթանան, զի առաջի օրն լուսնի՝ 1 տերև տանի, և երկրորդ օրն՝ 2 տերև տանի, և յորժամ ամբ կերպիւ 'ի 15 օրն 15 տերև առանի։ Իւր յորժամ դէմ լուսին անէ օր մի մի տերև 'ի վայր թափի այդօրինակաւ՝ մինչև 'ի չիք լուսնին տերև մի մնայ. և զիւր ծաղիկն 'ի վերայ գլխոյն պահէ, և հանապազ այդ է իւր բնութիւնն. 'ի նորն սկսանի և տերևն արձակել, և 'ի լրմանն՝ մին մին 'ի վայր թափի։

ՊԵՏՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԵՍՓԻՒՌ ԾԱՂԿԻՆ

ԽՆԴՐԵԱ զնա՝ յորժամ ցուցանեն տանուտէրն. եւթ 'ի Ռուսէն, և խնդրեա զգիւղն՝ որ կոչի Դամասկոս, ուր ջերմուկն է, և եղ 'ի կատար լերինն. անդ գտանես զծաղիկն. և են մէկ և-րեք. և գտանի 'ի մէջ երից ամսոցն Իսկ նշանքն երեք ամսոյն այս են, մինն ջու-րեքկուսի է. և միւսն եղանն և սա-փակ և այլոքս, և զմինն այլ լե-րինն տես որ էր շուքն արեւմտեան կողմ կայ, զոր անուանեն Արտօղ. և արեգակն 'ի մտանն՝ որ այն տեղն շուքն հասանի, անդ է ծաղիկն. Եւ այլքն առաջին երեք կամիս գտանել զնա, խնդրեա 'ի Ռուսէն լեռն՝ որ կոչի Խնծոր. և անդ գտանի ծաղիկն: Եւ այլք առաջին թէ գտանի ծաղիկն 'ի Ասորեստան, 'ի գիւղն՝ որ կոչի Զոր կերա. Եւթ փորեա չափ ... և գտա-նես զնա: Իսկ նշանք ծաղկին այս է, 1. տերեւս ունի և տրեակ բաղդեալ 12. և ունի անեն մէկ գոյն մի ծաղ-կի. այլ և այլ՝ կապոյտ և ծիրանի. և շուշան. և այլ որ անէն գունից զար-դարեալ է համասփիւռն. Իսկ ժամա-կան ժամանակի ծաղկին այս է. 'ի Հո-ռի ամսոյն 'ի 23 բուսանի. և 'ի Արեգ ամսոյն 'ի 27 անցանի. Այլ պարտ է խնդրել զծաղիկն 'ի գիշերի. զի գիշերն պայծառագոյն երևի ծա-ղիկն 'ի յոյս խնդրողաց. և երբ գը-տանես զնա՝ պարտ է զգուշութեամբ անմէն իրէ կտրել և պահել զնա զգու-շութեամբ մինչև գտանէ որ բարի. և ամենայնապաշտական արհեստին՝ որ լինի լուսին շնորհաւոր և գորաւոր և անմեն 'ի չար սատանայէ: Նմանէս և Վասակարանին որ է արեւելեան ցեղն եւ զնորհաւոր լինի. և իւր տանու-տէրն անմեն 'ի չար սատանայէ: Եւ երբ գտանէ զօրն և ժամն և բարի լինի այդ նշանաքդ՝ որ գրածէ, այլա հանն զմեզ զզուշութեամբ. իւր սրբու-թիւն և մեղաւորն, որ իսկի իրմէ չի մնա: Ո՜ի տասցեալ են խնդրողքն թէ զօրութիւնքն 'ի յայն ժամանն թաքչի: Այս սա. զիւր ծաղիկն. և խառնես իւղ անուշ և 'ի բան տար այս նշանաւ: Թէ 'ի յոխորթ հաւու-ցանես. զխեղճական ձայն և զզարդարա-նս. և հաւկիթոս զամենայն լեզու-մարդկան, և խնձոր զձայն անասնոց և զվայրենաց և զթռչնոց. Այս թէ 'ի յուշս հասուցանես՝ զամենայն սա-բարանք անապէն ողջոյն. տեսանես. Իսկ թէ 'ի քիմք հասուցանես զհոտ անուշ երկնից անձամբ. Այս թէ 'ի լեզու հասուցանես՝ զամենայն մեղու զալուցես և բարբառես. Իսկ թէ 'ի քիմք հասուցանես զխմաստու-թիւն խմաստնոց, և վարդապետու-թիւն սրտիւ: Այս թէ 'ի մատանց հասուցանես՝ զամենայն արհեստ ուսցես, և այլ բազում իրաց առաջին փոխ ծաղկիս զորս որ հրաշս մեծամեծս. Բայց սաստ Աստուծոյ թէ ես զայս 'ի Զոցիերսա և չարն փորձեցի. երանի է նմա որ զբարին գործէ:

Հուսանէ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆՔ

Ցեմարք ոգւոյն՝ զոր խմաստունք արհամարհեն. Հարուստք երևին 'ի բազում կերպարանս. Խմաստունք ողջունեն զմեծամեծս՝ յորժամ պատա-հին այլոց. Առաջին Թուղթ ձեռնարկեան

Խ. Թ. Աղանուրեան.

ՏՆԱՑԻՆ ԼՈՒՐ

Պարոն Մնացական Դ. Միքայելեան անուանեցաւ ընդ. Հոգաբարձուք Օրհնեալ Եղիշարեթի 3. տարի 7.

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԲԵՐԵՐՆՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Մ. Դ. Թաղիադեանց Վ. Էրամեանց